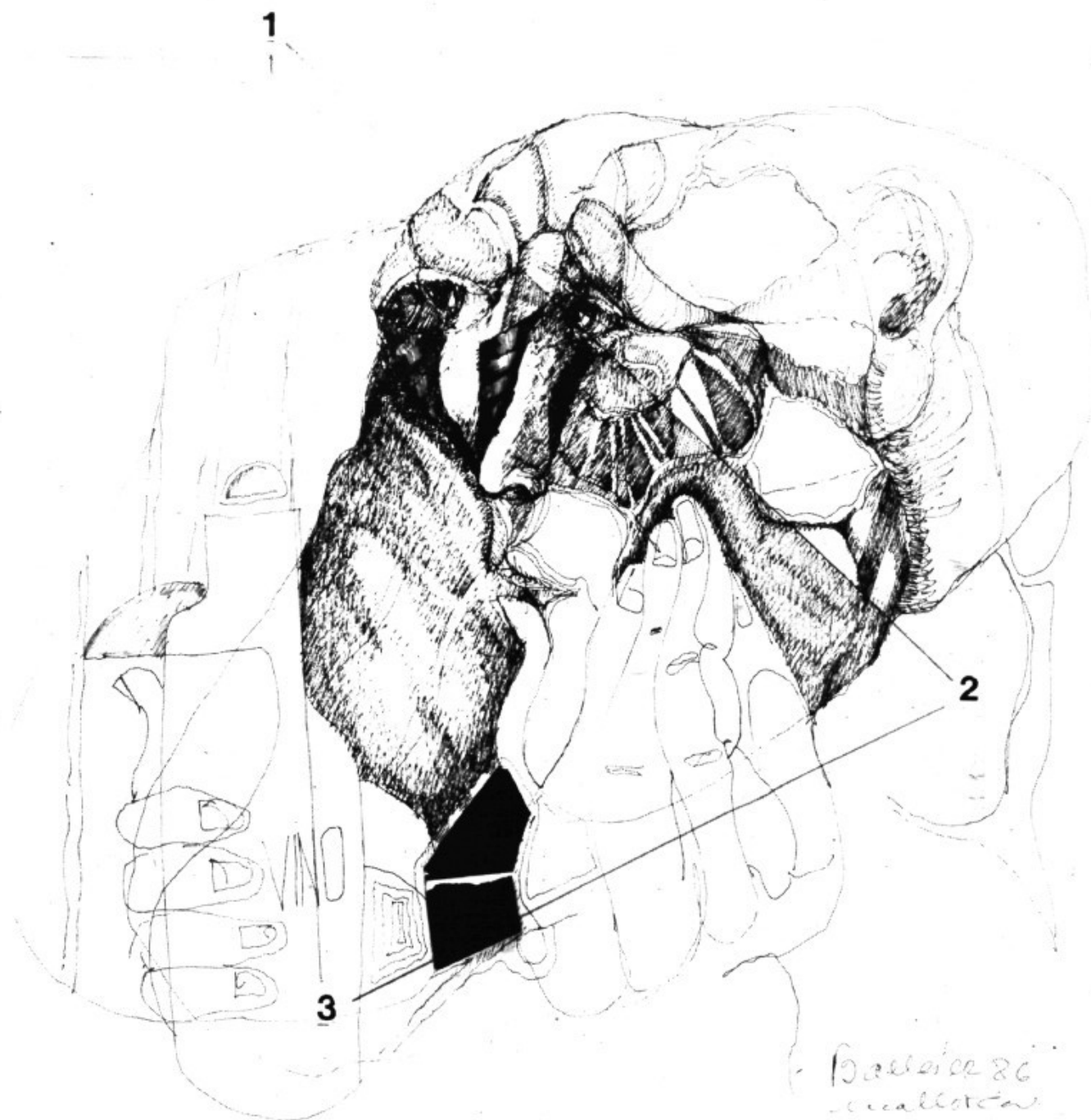

REPORTULA

Informatiu Cultural de Marratxi.   *núm. 51*

j u l i o l . a g o s t   d e l   1 9 8 6

avenguts

Pòrtol i comissió
ara volem saludar
en Pep Vallori que va
a programa temps de glosar
de segon presentador
va dir "hem d'anar a Maó
a sa trobada balear"

Digué "encara és un poc prest
d'aquest assumpte parlar
però em vull adelantar
sa gent se n'ha "d'enterar"
que anam a participar"
A programes com aquest
te vares passar de llest
com sempre t'és sols passar

Es prest per publicar-ho
però em vull adelantar
perquè se pugui "enterar"
sa gent que hem d'anar a Maó.
Es una petició
que es Consell d'allà mos fa
i hi hem d'anar a col.laborar
tot el qui es sent glosador

Per s'emissora va dir
que a Maó havíem d'anar
perquè mos va convidar
es president menorquí
i que una oferta així
no l'hem de despreciar

Pes maig del vuitanta-sis
digué "A Menorca he d'anar
perquè es Consell Insular
de Maó em va convidar
que si hi pogués assistir
i jo deix tot compromís
i hi vaig a col.laborar"

Me varen notificar
amb una carta sellada
feim sa primera trobada
de s'arxipelag balear
mem si feim ressuscitar
sa glosa tan estimada

Va dir: es primer de maig
cap allà me n'he d'anar
es qui me preguntà
li diré a glosar me'n vaig
del demés no me n'empatx
s'assumpte és col.laborar

Ja tenc un aparellat
va dir escrit a un paper
i a Menorca el llegiré
sé cert que els agradaré
perquè ha sortit encertat
jo ses gloses de picat
no m'acaben de satisfer
Per antena ho publicà
això i altres coses més
perquè sa gent sapigués
que en Pep és bo per glosar
emperò no va pensar
que això ha estat a s'enrevés
que si escrites les ves
sols no les sap copiar

Tot això ho va publicar
un dissabte dematí
per antena ho transmetí
en programa temps de glosar
jo em varen assegurar
tot Menorca el va sentir
perquè segons varen dir
l'escolten molt per allà

Un saludo se mereix
per lo tant li volem dar
trobam que el se va guanyar
tan bé com va publicar
Menorca, Maó i glosar
i ho tornava nomenar
torna-hi, vengà i repeteix
i es final no compareix
en es moment d'embarcar
això un homo no ho fa
i manco si té es cap clar
i d'això ell en presumeix

Mentrestant va arribar es dia
de Menorca anar a glosar
tots es que hi vàrem anar
en Pep vàrem esperar
però no compareixia
Messians jo posaria
que es bergant degué pensar
que si venia allà
es jornal no cobraria

Un "grupo" de mallorquins
tots units vàrem partir
per poder-mos reunir
a Maó amb sos menorquins
vàrem fer uns glosats divins
tot Menorca va aplaudir
tant padrina com padrí,
joves, vells, nines i nins

Varem ésser ben rebuts
quan a Menorca arribàrem
tots a noltros s'abraçaren
però un poc s'estranyaren
cada moment preguntaven
"ets altres que cunvidàrem,
com així no han vinguts?"

Preguntava un menorquí
tan prest com vàrem arribar
no aturava de cridar
qui és aquest mallorquí
de voltros que està aquí
digau que el vull saludar
des modu que s'expressa
per s'antena balear
trob que ha d'ésser molt diví

No sabent què contestar
i per fer-lo quedar bé
un de noltros li digué
paciència bon germà
és que se va marejar
quan per antena llençà
es programa que hem de fer
i de s'esforç decaigué
i no pot recuperar

No te pensis que jo plori
es maonès me va dir
aquest no ha volgut venir
no defensis en Vallori
ni me contis cap histori'
de que no se troba fi;
ara, si se va morir
que Déu lo tenguí en la glori'

Mai he volgut presumir
de tenir bona memòria
ni des meus sabràs l'història
ni d'escriure ni llegir;
tot això deixo'm-ho així.
Deixem anar en Pep Vallori
no facem més envendori
des glosador selvatgí

Un poquet hem de parlar
d'una "fetxa" ja passada
però que no està "olvidada"
ni mai se pot "olvidar"
A Maó se celebrà
de gloses una trobada
des d'aquí una abraçada
a tothom vull enviar

Mos varen tractar molt bé
ninguns mos podem queixar
diví se varen portar
ja mai ho oblidaré
sempre m'enrecordaré
ningú pot imaginar
amb so poc temps d'ésser allà
ets amics que vàrem fer

Dos dies i tres anits
a Maó vàrem estar
tan bé mos varen tractar
que quan havíem de tornar
mos vàrem posar tots trists
per no deixar aquells amics
haguéssim consentit quedar

Esteve, Pep i Miquel
i ets altres que coneixem
ja mai vos oblidarem
sempre units estarem
per una mateixa arrel
i que faci Déu del Cel
que prest mos reuniguem

Hi ha moments bastant trists
n'hi ha d'alegres també
es nom en aquest paper
deix escrit d'uns bons amics
als quals estam molt units
i mai les oblidaré
sempre m'enrecordaré
quan en es moment darrer
s'escena que vàrem fer
plorant com infants petits

(Passa a la
plana nº 7)

Avui És Notícia

HOMENATGE A MESTRE MARTI SERRA

("Manyolès")

Avui la cosa va de glosadors. Es tracta d'una menció honorífica feta a aquest veterà glosador portolà durant la III Trobada d'aquests artistes mallorquins efectuada dins l'àmbit festiu de Sant Marçal. També ens servim d'una glosa de Pere Gil per il·lustrar l'esdeveniment. Enhorabona, mestre Martí!

A Pòrtol hi ha un MARTI
més que un Martí, un martell,
i no te posis amb ell
si nafrat no en vols sortir.

Glosant no li cerqueu guerra
perquè és un glosador fi,
sense esser de l'endeví
sabeu que és en MARTI SERRA.

PERE GIL

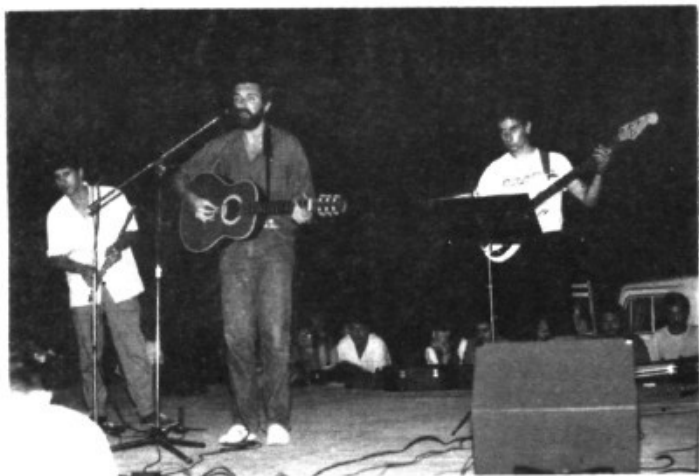
LA PRIMERA TROBADA DE GLOSADORS BALEARS

Encara que ja hagi passat un cert temps, creim que es tracta d'un fet remarcable i de singular importància. No hi ha millor comentari per il·lustrar les fotografies que la segona part de la glosa de la Comissió Portolana. A ella vos remetem.

● APROVADES LES NORMES SUBSIDIÀRIES

A la darrera sessió plenària duita a terme pel nostre ajuntament, es varen aprovar les normes subsidiàries que han de regir dins el nostre terme en qüestió d'urbanisme.

Aquestes normes foren aprovades únicament amb el vots favorables d'U.M. Se varen abstenir els dos regidors d'A.P. i votaren en contra dos dels tres regidors del PSOE, ja que el tercer no feu acte de presència al plenari.

● FESTES DE SANT MARÇAL

A finals de juny es varen celebrar les festes patronals del nostre terme en honor de Sant Marçal i un pic més es va demostrar la manca d'imaginació de la regiduria de cultura, ja que els actes foren un calc dels que any rere any es vénen celebrant per aquestes dates. Això sí, el pressupost era de quasi tres milions de ptes.

● FI DE LA LLUITA DELS VEÏNATS DEL CARRER "SARGENTO PROVISIONAL"

Els veïnats d'aquest carrer del Pla de na Tesa han vist com la seva lluita ha acabat, ja que l'Ajuntament ha duit a terme l'asfaltat de l'esmentat carrer.

Tot va començar fa prop de dos anys quan l'Ajuntament aprovà l'asfaltat del carrer i els veïnats, varen veure com el nivell del carrer pujava a alguns llocs per damunt de les vivendes. Tot d'una feren fer recursos de reposició que foren tots ells rebujats per l'Ajuntament, que basava el seu rebuig en els informes tècnics.

Finalment, l'Ajuntament ha asfaltat el carrer al qual ha fet un pou d'absorció, desestimant totalment les peticions dels veïnats en el sentit que el carrer tornàs al nivell que tenia abans de començar les obres.

◆ PROBLEMES AMB L'AIGUA A PORTOL

Durant els tres primers dies de juliol, algunes zones de Pòrtol es varen quedar sense aigua. Tot va ser degut a què els motors d'impulsió es varen cremar i fins que arribaren les peces de recanvi no es pogueren arreglar.

● BALL DE BOT AL PLA DE NA TESA

Organitzat pel grup Pla de na Tesa canta i balla tindrà lloc el proper dia 15 d'agost, al Pla de na Tesa, una ballada amb l'actuació del grup peninsular "Agrupación cultural Agla" de Montijo (BAdajoz). També actuarà l'altre grup del Pla de na Tesa Aires des Pla de Marratxí, així com un grup mallorquí.

● FESTES PATRONALS DE PORTOL

El mes de juliol es varen celebrar les festes patronals d'aquest poble i hem de regonèixer que han estat unes de les millors dels darrers anys.

L'única cosa que no acompanyà fou el temps, ja que el diumenge dia 15, degut al temps, es va haver de suspendre la funció de teatre i el cercaviles. Aquests dos actes es varen celebrar el diumenge dia 20.

En els actes es va dur a terme el primer homenatge a la vellesa de Pòrtol, durant el qual es va fer entrega d'una placa al matrimoni més antic del poble, Josep Duran i Caterina Ramis, que ja fa seixanta-un anys que es varen casar. També a la dona i a l'home més vells que són Bartomeu Coll, amb noranta-quatre anys i Margalida Roca, amb norantatres.

El pressupost d'aquestes festes fou de sis-centes cinquanta mil pessetes.

● RESULTATS A MARRATXÍ A LES PASSEDES ELECCIONS

El guanyador a Marratxí va ésser el PSOE amb 1661 vots, seguits d'AP amb 1160, PRD amb 813, CDS 467 i PSM 87.

● "TREBALLEM EL LLIBRE DE LA PAU" MAGNIFICA OBRA DIDACTICA

Els alumnes de 4,5 i 7 d'EGB del col·legi "Blanquerna" del Pont d'Inca, han fet un magnífic treball sobre el "Llibre de la Pau" de Bernard Benson, el qual han editat.

En aquesta primera edició hi ha un pròleg de Justícia i Pau, així com unes recomanacions de dos mestres que han col·laborat en aquest treball, Guillem Ramis i Antoni Carbonell. També una carta signada pel mateix Bernard Benson, autoritzant i recolzant la tasca d'aquests alumnes.

Ja en la part important del llibre, trobam a les planes de l'esquerra el resum del llibre de la pau i a les de la dreta una sèrie de preguntes i exercicis relacionats amb el llibre. Tots els dibuixos són originals fets pels mateixos alumnes.

A les darreres pàgines hi ha unes dades per consultar.

Aquest llibre serà traduït al francès per l'Associació del Llibre de la Pau, que té la seva seu a Brusel·les.

● LES PANORAMIQUES

D'HERBERT HEINRICH

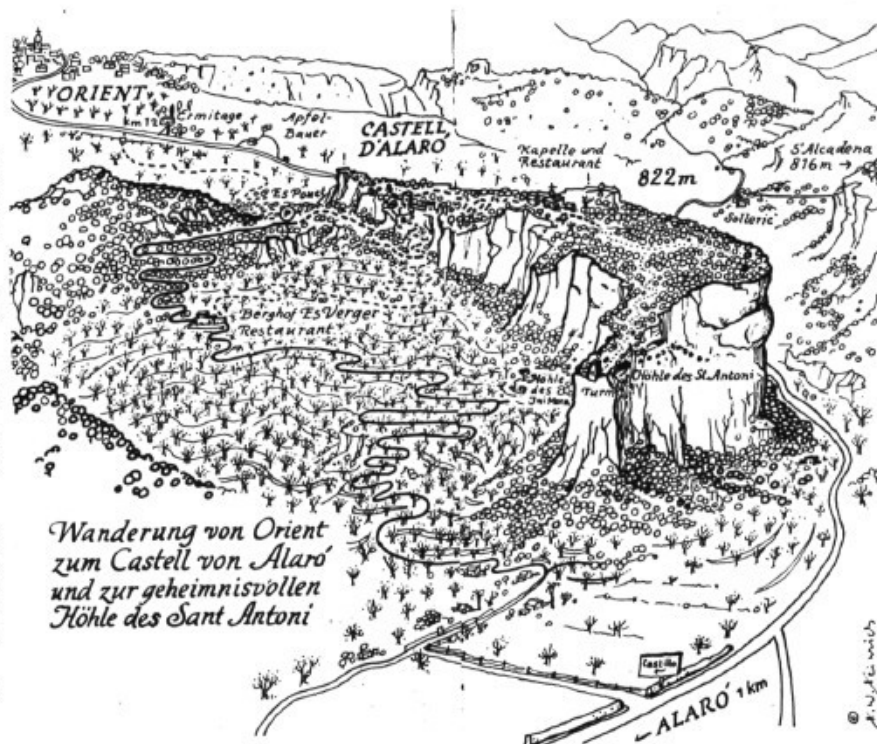
La bibliografia sobre les excursions per racons mallorquins comença a ésser considerable, i fa poc ha augmentat amb tres toms certament interessants: les tres guies d'en Herbert Heinrich.

Lo interessant no són els itineraris proposats, que són els coneguts per tots els aficionats a caminar, ni els comentaris literaris, dels que quasi no en puc dir paraula perquè estan en alemany. El que crida l'atenció són els dibuixos, excel·lents panoràmiques o mapes en relleu a mà alçada, dels racons a visitar. Estàvem acostumats a dibuixos tan esquemàtics...

En alemany, però les fites i noms propis en mallorquí. Enhorabona Herbert Heinrich. Indirectament voldríem que la teva lliçó arribés a tot arreu... sobretot als mallorquins que publiquen amb fites i noms traduïts al castellà.

En el dibuix teniu una mostra de la panoràmica sobre el castell d'Alaró.

ANTONI PASQUAL

Wanderung von Orient zum Castell von Alaró und zur geheimnisvollen Höhle des Sant Antoni

● SUBVENCIONS A LES ENTITATS CULTURALS I ESPORTIVES

Durant el transcurs d'un sopar celebrat a un restaurant del terme, el batle de Marratxí feu entrega d'una subvenció a totes les entitats culturals i esportives del municipi, i naturalment hi ha haver la tan esperada i desitjada per Pòrtula. Abans de fer-nos entrega del sobre, el batle digué que això no era una subvenció sinó una entrega com a regoneixement de la tasca que totes les entitats duim a terme, unes dins l'àmbit cultural i les altres dins l'esportiu, però totes tenim una cosa en comú: duim el nom de Marratxí.

● ADEU A MESTRE FELIP

El passat diumenge dia 20 de juliol va morir Mestre Felip, persona molt coneguda i estimada dins el poble. Molts són els que durant molts d'anys podien llegir les notícies de bon dematí gràcies a la seva voluntat i abnegació en repartir els diaris, tan si feia fred com calor. Tothom rebia puntualment el seu diari. Des d'aquestes planes, en nom del Consell de Redacció de Pòrtula, donam el condol a la seva família.

Sebastiana Carbonell de Manacor i Magdalena Torello de Pòrtol, guanyadores del Premi Premsa Forana de Mallorca als millors articles publicats durant l'any. També va tenir premi la revista Es Saig d'Algaida, però com que l'autor era anònim no el poguerem retratar.

(De S'Arenal.)

● III PREMIS PREMSA FORANA

Un any més s'han atorgat els premis d'aquesta Associació i per segon any consecutiu la nostra revista n'ha tengut un. Si l'any passat fou el primer, enguany ha estat el segon, pel treball signat pels nostres companys Magdalena Torelló i Damià Quetgles, en el qual es feia un estudi sobre els canvis dels noms dels carrers marratxiners. El primer premi i el premi d'honor fou per uns articles publicats a Es Saig, d'Algaida, signats amb el seudònim "En Calaix de Sastre" i l'altre premi fou per Sebastiana Carbonell de Manacor Comarcal. A tots ells, enhorabona!

MIQUEL BOSCH

VIATGE D'ESTUDIS A ANDALUSIA DEL COL·LEGI COSTA I LLOBERA DE PORTOL

El passat dia 15 de juny a les dotze del vespre partiren del moll de Palma els nins i nines del col·legi Costa i Llobera de Portol en direcció a València. El matí del dia següent arribaven a València i de seguida agafaren autocar en direcció a Granada.

Allà, o sia, a Granada, no s'ha de deixar per visitar la meravella arquitectònica àrab de l'Alhambra i del Generalife. En aquestes joies arquitectòniques hi destaquen a l'Alhambra el famós pati dels Lleons, el mirador de Lindaraja, el pati dels arraians, el pati del mexuar i la sala del secrets, que té la particularitat que si un es situa a un racó on s'ajunten dues bòvedes i un altre al d'enfront i es xerren de cara a la paret i l'altre amb l'orella aferrada a la paret, es sent el que et diuen.

El Generalife era la residència d'estiu dels reis àrabs i tot és jardí. Ara allà hi han muntat un escenari per a ballet. Dins l'Alhambra hi ha el palau que manà fer Carles V d'estil renaixentista italià.

A Granada també hi ha altres coses dignes de visitar com la Cartoixa, la Catedral, i la capella reial on hi ha els restes dels reis catòlics i de Juana la Loca i Felipe el Hermoso; també hi ha el barri de l'Albaicín i el carrer de l'Alcaiceria que és tot ple de botigues.

A Sierra Nevada si es puja al Veleta es veu molt bé la mola de pedra que és el Mulhacen.

Els nins i nines de Costa i Llobera el dimecres partiren cap a Còrdova on visitaren la Mesquita, que és la segona més gran del món darrere La Meca; també a la juderia visitaren la única sinagoga jueva que queda a Espanya. Per als qui els agradi la pintura poden anar al museu permanent de Julio Romero de Torres; i per als qui els hi agradi el bon vi també poden anar a Bodegas Campos que és d'allà on prové el Fino Alvear.

A Còrdova, sortint ja de la ciutat es poden visitar les ruïnes de Medina Azahara que és una ciutat-palau molt important, construïda pel rei Abderraman III en el segle X. També dins Còrdova cal destacar el seu Alcàsser i els seus meravellosos jardins.

En el riu Guadalquivir s'hi pot destacar el seu pont romà on es situa la primera duana del món, feta construir pel pretor romà en aquell temps.

El divendres anaren a Sevilla, on es pot destacar la seva famosa Giralda, la seva grandiosa i espectacular Catedral, que és la més grossa d'Espanya i la segona més grossa del món darrere la de Sant Pere del Vaticà. L'altar major pesa tres tones i mitja d'or pur i consta de 1.200 figures de fusta de caoba. La seva altària màxima és de 50 metres i està dedicada a la patrona de Sevilla, la Virgen de los Reyes. Davant la catedral s'hi alça el potent alcàsser de Sevilla que consta de tres edificis. L'edifici construït per Pedro I que és d'estil mossàrab fou el primer en construir-se; dins ell s'hi han fet darremament moltes modificacions. Al saló d'ambaixadors es distingeixen, al sòtil, els caps de tots els reis cristians d'Espanya, i un balcó renaixentista italià. Una altra part és la casa de la contractació de les Amèriques, construïda pels reis catòlics, que és allà on es demanava permís als reis per fer una expedició a les Índies. La tercera part és la construïda pel rei Carles V.

Si algú vol descansar amb tranquil·litat a l'ombra d'un arbre, pot anar al parc Maria Lluïsa on es troba la plaça d'Espanya.

Els nins de Costa i Llobera tornaren el dia 22 de juny a les vuit del dematí amb un gran cansament.

GUILLEM BOSCH I ROCA

E SA RATETA (1.107 m.)

Emprendrem la marxa d'Orient a Comasema, passarem per l'esquerra de les cases, seguirem camí amunt cap al bosc arran de Comasema. En esser en el bosc seguirem sempre en direcció Est; aquest camí se va enfilant fins dalt del bosc. En esser a dalt veurem davant noltros en direcció Est el puig de Torsals, però noltros ens desviarem a l'esquerra per un caminó molt ben assenyalat que mos durà dalt de Sa Rateta. En esser quasi a dalt veurem veurem que aquest camí acaba en una caseta de neu, però des d'aquí veurem en direcció NO. una creu que és cim de Sa Rateta i d'aquí dalt podrem gaudir d'una bona vista que es veu en totes direccions. Pel camí de tornada anirem en direcció Oest; davallarem per una coma que veurem al cap de poc temps. En esser a mitjan coma veurem a la dreta una paret damunt un coll que uneix Sa Rateta amb Na Franquesa, anirem cap aquesta paret sense perdre altària ja que del contrari hauríem de tornar pujar. El pas està al final de la paret, aferrat a Na Franquesa i seguirem en direcció al Puig de l'Ofre, també sense perdre massa altària i sortirem a un coll que va entre Na Franquesa i es Puig de l'Ofre. En esser en el coll veurem el camí que ens durà a s'hortet de l'Ofre, avui abandonat. En esser a s'hortet seguirem comellar avall fins que tornarem trobar una paret que té una barrera de ferro; passant per ella agafarem el camí que mos durà a les cases de Comasema.

Horari aproximat: 5 h. 30 m.

JORDI CLOQUELL

Aquella gent noble i bella
des d'aquí vull saludar
a sa ràdio Popular
en es Consell Insular
i es batle de Ciutadella
una bulla com aquella
ja mai altra se farà.

COMISSIO PORTOLANA
DE GLOSADORS

Ses gloses d'En

Pere-Gil

Dins ses sabates tenc foc
i per això he de dir
que en es regidor Bernadí
avui no l'hem vist enlloc(1)

(1) Es refereix a la glosada feta dia 11 de
juliol a Pòrtol

S'AGRUPACIO DE GLOSADORS DE BALEARS

Sense sebre qui és son pare
una agrupació ha nascut
fins i tot ja té escut
i un nom que mos empara;
Donau-me informació
de qui és es president.
Si almanco és glosador,
d'on treu es nomenament ?

Ja ho deia l'amo
en Pere Antoni Perús:
"Convendria fer ses coses
segons és costum i ús"

PERE GIL

DES DE MENORCA

Si tingués sabiduria
com té un poeta instruït
en faria un escrit
en forma de poesia.
A tothom saludaria
des Poble de Marratxí

Assegut des de canostra
no faig més que cavilar
a sa revista "Sa Pòrtula"
si puc vull col·laborar.
Sa gent així comprovarà
quina és sa intenció nostra,
s'amplia amiatat que hi ha
entre Mallorca i Menorca.

Em diuen Jaume Janer
som de s'illa Menorquina,
sa visita que vàreu fer
va ésser de gran cortesia.
Vaig tenir tanta alegria
que mai "m'olvidaré"
veure que a Mallorca també
sa glosa allà existia.

A Mallorca he comprovat
que viviu sa poesia
segons estic informat
hi ha glosadors de categoria;
que amb els "gastos" pagats
encara volien propina
i a Menorca es glosat
el comptam per obra pia.

A aquests glosadors valents
m'agradaria escoltar-los
per veure si realment
de Mallorca són els millors,
confio que passant el temps
tindrè el gust de conèixer-los

Jo som un aficionat
de sa glosa Menorquina
i mentres Déu em doni vida
hi donaré es meu costat
per al bé des bon glosat
qualsevol cosa faria.

Ara vaig per acabar
amb aquesta poesia
que em perdonàssiu voldria
si he pogut agraviar.
Lo que vos vull desitjar
és Pau, Salut i Alegria
a tots els glosadors que hi ha
a s'illa Mallorca.

JAUME JANER MORLA

CA F È

SOCIETY

TOMEU
AMENGUAL,
«FANG»

-Aleshores tenia onze o dotze anys... En temps de vacances anava a jugar a Sa Penya on mon pare i els meus tios treballaven. Jo feia coses de fang, senzilles i com a per jugar, per passar el temps... Feia cendres i petits plats i greixoneres. Llavors vaig anar aprenent a fer peces més grosses. Els qui hi havia per allà m'ensenyaren un poc com es feia, llavors vas adquirint el teu propi sistema de treballar el fang.

En Tomeu de Ca's Canonge és un jove fadrí, de vint-i-quatre anys, de professió oller. Li agrada, ho sent, disfruta de treballar amb fang... Ell i el seu germà duen a ca seva el negoci junts, amb l'ajut de son pare han muntat aquesta ollereria, una més al nucli més important de Mallorca en el tractament del fang, que és la vila de Pòrtol.

-Quines són les peces que més t'agrada fer ?

Jo sempre he fet greixoneres i olles... sa meua línia de treball és senzilla. Me trob còmode fent aquest tipus d'objectes; no és gens complicat.

-Explica'ns un poc el procediment que es segueix per fer una peça de fang, des del caramull de terra fins que es du al mercat per vendre-la.

Sa terra vermella es té acaramullada perquè s'asselli i perdi humitat. Tenguem en compte que a l'estiu sa terra eixuga més aviat que a l'hivern... Llavors aquesta terra la feim passar pels molins per fer-la tornar pols, aquesta pols va directament a dins uns "balitres" on es torna porgar per uns sedassos de manera que la terra més fina es vagi separant de la més gruixada per formar caramulls diferents. La terra més fina es diu "pols" i la més gruixada "coladís". A partir d'aquí es prepara es coladís que es posa en remull dins unes piques, on es va amasant. Aquest procediment és una mica llarg ja que

es tracta d'aconseguir una massa de fang que ens agradi, fent-la passar per vèries piques, banyant-la, afegint "pols" per obtenir una massa òptima per treballar-la.

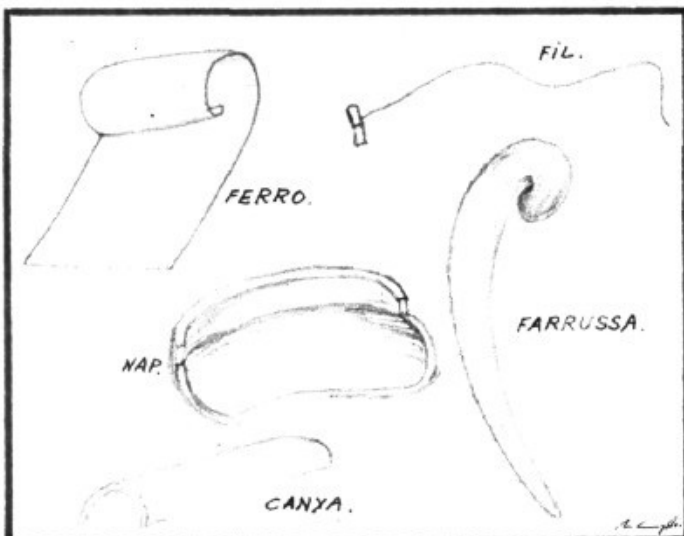
Seguidament amb la massa obtinguda es passa a fer els "pastons". Es poden fer a mà o amb una "galletera" (aparell mecànic). L'objectiu del pastó és precisament obtenir trossos ben iguals per treballar una tirada llarga d'objectes o peces. El pas següent ja es tracta de posar el pastó damunt sa roda (torn) i treballar-lo. Segons quines peces, a mesura que s'eixuguen s'acaben, com per exemple les greixoneres. Si són peces petites, com cendres, etc. es treuen al sol en l'hivern perquè s'eixuguin més aviat i, pel contrari, a l'estiu es col·loquen a l'ombra perquè el sol fort no crui el fang.

Segons quines peces quan eixuguen aviat solen quedar amb el cul humit i les voreres seques. És important tenir en compte el factor temps. Exemple: una greixonera, quan s'ha duit a terme la primera fase, que seria haver-li donat una forma rodona que ha de tenir i la profunditat adequada, es deposita en un lloc sec perquè s'eixugui; quan ha eixugat es posen les anses, que haurem elaborat un poc abans. Posades ses anses, es passa seguidament a llimar ses gruixes de sa greixonera amb un ferro pla que es diu sa "ferrussa". Pel que fa a les peces grosses és important dir que es solen treballar bastant gruixades perquè s'aguantin...

Un cop la peça eixuta es procedeix a envernissar-la dins una pica a posta. Ja ben banyada la peça de vernís es disposa damunt una post de fusta a un lloc sec i fresc i es deixa eixugar...

Quan el vernís està ja ben sec es pot enforar la peça. Tots aquests procediments que es segueixen per fer eixugar les peces i els vernissos, varien bas-

tant d'una època a l'altra de l'any. I és molt important tenir-ho en compte.

Quan ja està dins el forn la peça es cou a uns 900° c. aproximadament, devers onze hores, sempre xerrant del forn de propà. El forn de llenya sol emprar quasi un dia per coure les peces.

Per enforar les peces també es segueix un meticulós i cuidat procediment. Partint del punt que les peces que s'enfornen estan totes envernissades és important disposar-les de tal manera que no s'aferrin unen amb les altres, llavors se disposen de forma vertical damunt unes barres de fang perquè quedin ben assegurades. Entre peça i peça per travar-les es posa una petita fisqueta (trosset de test), això fa que les peces quedin ben ajustades i no es moguin i no s'aferrin unes amb altres per mor del vernís que duen. En el cas dels plats, per enforar-los es disposen damunt "canets" gràcies als quals el plat queda totalment aïllat dels altres, ja que estan completament envernissats, tant per dedins com per defora.

-Quins són els utensilis imprescindibles per treballar peces de fang i quina és la funció de cada un?

Cada utensili, és veritat, té una funció específica i molt important. Tot depèn un poc de les peces que es facin... de tota manera els més usuals són:

Es ferro: Serveix per donar forma a la part exterior de la peça.

Sa Canya: Sol amidar de 10 a 12 cm. de llargària. S'empra per motllar sa peça per defora.

Es Nap: Aquest utensili és de test, sol ésser d'uns 15 cm. de llarg per 10 d'ample. S'empra per allissar interiorment les greixoneres.

Sa Ferrussa: Serveix per llisar la part exterior de les greixoneres i olles.

Es Fil: Es un fil de ferro per tallar i separar la peça de fang del pastó. Sol tenir uns 40 cm. de llargària.

Sa Roda: o es torn. Es l'instrument més important ja que és on es puja la peça de fang que volem treballar. Sa roda que noltros tenim funciona amb corrent elèctric, però pot emprar-se el peu per fer-la girar. El moviment giratori de la roda és el contrari de les busques del rellotge.

-Com és el món de l'oller i com està ara en els nostres dies?

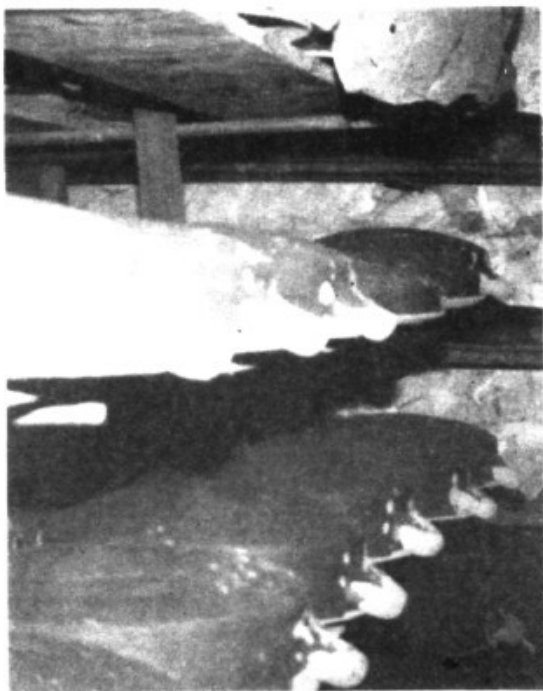
Per treballar el fang es perden moltes hores i molt de temps... Ten en compte que el que comanda no és l'amo sinó les peces. Els fenòmens atmosfèrics tenen molta d'importància a l'hora de fer i elaborar una peça de fang... la humitat, el fred, el calor, l'oratge, tot s'ha de tenir en compte...

Darrerament hi ha una gran acollida per part del gran públic de cap al món de la ceràmica, ses olles, els siurells; vaja, tot allò que sigui fet amb fang.

Quant a la gent que es dedica això realment som pocs, quasi tota l'activitat del fang es concentra a la vila de Pòrtol... Aquest tipus de feina dona el just i necessari per viure... Quant a les sortides de mercat que té el món dels ollers són pràcticament les mateixes que fa trenta anys més o manco. Per motius d'exigències del mercat feim també objectes decoratius, a més d'olles, greixoneres, cendrers, etc.

-Ara mateix, on es centra el trui dels ollers?

Ollerries sols n'hi ha a Pòrtol. I és a aquesta vila on s'hi treballa terra vermella, jo no conec altre lloc de Mallorca on s'empri aquesta terra. A l'Inca tenc notícies que existeixen una o dues fàbriques on es fan plats... Llavors conec teuleres a Vilafranca, Selva i poca cosa més.

-Quines innovacions s'han aplicat a les ollereries i quines perspectives de futur hi ha ?

Quant a les perspectives de futur en general són bones... o al manco seguiran igual que aquests anys passats. Es ven bastant bé i en conjunt hi ha una demanda acceptable.

Pel que fa a les innovacions més importants que s'han aplicat es podrien anomenar, per exemple, es forn per coure les peces de fang. Avui el forn és més modern en el sentit que cou més aviat el fang al funcionar amb gas propà, gràcies a l'estructura interna del forn és molt més fàcil enforar les peces... Quant al tractament de la terra vermella, és diferent al d'abans ja que avui no es pot perdre temps en picar sa terra amb el mul, fent-li donar voltes. La mecanització dels sedassos per porgar la terra estalvia molt de temps...

-Des que es celebra la Fira de Fang, els ollers de Pòrtol heu anat participant cada any... concretament tu, com valors la participació a la Fira ?

De manera positiva. Per a noltros totalment positiva. Gràcies a la Fira del Fang s'ha promocionat molt el món dels ollers. Mos han donat l'oportunitat d'arribar a molta gent que abans ens desconeixia.

-Envers la difusió del producte, quin tipus de xarxa de venda teniu ?

La xarxa de venda és extensa i variada. Puc apuntar, per exemple, que noltros venem des d'un objecte decoratiu o funcional a una persona particular fins a cents i cents de peces a companyies turístiques com cadenes hoteleres, restaurants, botigues, souvenirs, etc. sempre donat a fer per encàrrec. Una altra vertent de venda és la que es produeix als mercats, places, fires de tot arreu de Mallorca... En conseqüència es pot dir que la presència del gremi dels ollers dins el conjunt del mercat és notable.

Molt bé, Tomeu. Gràcies per la teva amabilitat i per deixar-nos conèixer un poc més el món del fang. Molta sort !

ANTONI CANYELLES I OLIVER

Sant Marçal, SOL, GL°S Es, "ES TOR D" i ALTRES HERBES.

(Marratxí News (avanç))

Comença la moguda estiuenca a Marratxí, amb un sol que torra es cul a ses llebres, una "Comissió de festes" s'encarrega de dur a terme la realització dels actes que pels grans no tenen importància, (jocs d'al.lots, no fer entrega de trofeus...etc.), però res, xerrar per xerrar, a la fi, l'Excel.lentíssim ha quedat bé. Fins i tot enguany ha organitzat la "III TROBADA DE GLOSADORS DE MALLORCA" en homenatge a Mestre Martí Manyoles inclòs que, per cert, ¿quin batle devia ser que va fer entrega de les plaques als glosadors? perquè el públic només el va veure d'esquena; sabem que era un batle perquè els glosadors ho digueren. Per altra banda la glosada en si va anar bé; referent al sopar hem de felicitar (els que el coneixem, que som tots) a en Lorenzo Santamaria per la seva no assistència quan tothom l'esperava, "dificultats tècniques", crec que es diu això.

A la glosada donà l'entro en Guillem Massot, presentant als setze glosadors que participaren. Començà n'Antònia Rebassa: no-sé-què d'una pleta i d'ella quan era petiteta i de sa mareta -"¿Què no l'havia cantada ja, a n'aquesta?"- demanava una senyora amb cara de propaganda de pintura -"No, això va ser l'any passat", "Però jo l'any passat no hi vaig anar, a sa trobada", "Jesús! idò s'altre!"- i és que n'Antonietta... mal-llamps sa bona memòria! I llavors en Pere Gil, amb ses gloses "a la balquena" i amb so "delfí" que l'any passat ja passejava i que menja amb forqueta. Però jo em deman: ¿Es deuen dur bé, es delfins i ses moneies? Perquè si no, ho té clar, amb sa que se va aplegar a Pòrtol, després de sa Trobada, amb en Marçal Bestard, Pau Ferrer i companyia, envers una discussió sobre el català. I llavors surt sa "Cartera" amb no sé quines de que si "A Mestre Bernadí diria..." que "sa meva sang donaria..." etc, etc. En deu tenir un tros dins es c.. d'es culturer, aquesta dona.

I xerrant d'això, es diu que per dins es consi (perdó) Consistori i gent "propera" al mateix, es fan comentaris que posen en dubte la virilitat d'un regidor. Entre aquests tipus de comentaris i qualche llinatge del PRD (o Peterretes, com diu un conegut) no és raro el resultat del 22-J, provocador de nívris, histerismes, marejos i qualche cop per sa paret. I és que quan no es tenen "molons" d'atacar per altra banda, s'han d'aferrar a qualsevol argument que faci un poc de mal. "Porca miseria!"

I tornant a ses festes, vaja un cuixam que mostrava n'Amaro, i només per dos-centes mil pessetes, en canvi el nostre paísà Rafel Ferrer només va poder mostrar un poc es nas, perquè el dia que va actuar ja no hi havia focus i el pobre, en un intent desesperat, va aconseguir una encruia... apagada, i per acabar de fer sa truita, el seu representant el va "vendre" per sa meitat de lo que ell demanava. I Coanegra? estrenaven un equip nou amb molts de botons i no en varen treure aguller, lo que va fer que la qualitat de so fos poc més que dolenta, i això és que ells no ho són dolents, però el seu representant ja devia tenir segur el cobrar i va enviar els tècnics a l'altra banda.

Devers Pòrtol s'han fet ses festes del Carme, de la mà del regidor Romaguera (d'oci i excursions-passades-per-aigua crec que és).

Entre els actes programats el que més fort va pegar fou la verbena, amb una guarda de negres amb ses mames a lloure que feren reviscolar a més d'un seixantó. No va anar tan bé amb ses porcelles ensabonades que quan les amollaren varen passar de sa festa i no es varen moure, s'ensabonada la se'n va dur es públic. N'hi havia un que deia que si les posaven un poc de benzina pes cul correrien. Es devia pensar que aquests animalets van amb motor.

El diumenge s'havia de fer sa comèdia però va ploure, es va programar per dimarts... i lo mateix -"El Bon Jesuset les ha castigat perquè la volien fer es dia que tenim tancat"- deia n'Elionor de Ca's Tord es dimecres quan feien es ball de bot, tota remolesta perquè havien posat una bandera darrere s'escenari i no l'hi deixava veure sa festa.

I xerrant de Ca's Tord, m'han dit que en Rafel es dedica a insultar sa Guàrdia Civil. S'altre dia ja havia tancat es cafè i va tocar un guàrdia civil, i ell per dir-li que no estàs empegueït d'entrar li va dir "pase sinvergüenza"; aquell homonet que acabava d'arribar del Nord d'Espanya va quedar de pedra... (li tir, no li tir)

La comèdia, a la fi, es va fer es Diumenge. Com va anar? BEEEEEE !

(Vox Populi)

Correu

juny de 1986

Al Consell de REacció de Pòrtula

Amb aquesta nota vull deixar constància d'un error per omisió en l'article "plantes de Marratxi, VI: Color de Primavera" amb el qual vaig tenir l'honor de col·laborar en el nº 50 de Pòrtula.

En dit article, tant o més important que el text hi havia una foto i uns dibuixos que va fer en Vicenç Sastre especialment per aquest nº 50 de la nostra revista.

Si bé per l'estil i qualitat era indubtable que era ell el dibuixant, la seva signatura no va aparèixer. Aprofitant per donar-vos l'enhorabona per la vostra tasca. Atentament

MIQUEL A. FONT

PERLAS Y CUEVAS

REVISTA DE MANACOR Y COMARCA

Sa Plaça, 24 - Tel. 55 11 18 - MANACOR

Magdalena Torrelló i Damià Quetglas

Revista "PORTULA"

Pòrtol =====

Estimats amics:

Rebeu una sincera enhorabona pel premi que ha merescut el vostre article "Sobre la nomenclatura popular dels nostres carrers", felicitació que voldriem arribàs també a la revista "Portula".

Ben atentament

Fir.:

Rafel Ferrer Massanet

9 de juliol, 86

Amic Biel:

Com tu i jo sabem, a Mallorca, hi ha molta gent que, a més d'haver nascut aquí, haver-hi viscut sempre ó haver elegit aquestes terres per passar la resta de la seva vida, mos sentim identificats amb tot allò que és mallorquí d'arrel.

No sé per què, tal vegada sigui l'admiració que sent davant tot allò que se fa aquí i que és d'aquí, però me sembla que avui la meua esperança té un sentit més fort. L'amor que raja cap aquesta Roqueta mediterrània se veu tan gratificat pel motiu d'haver pogut llegir aquest número cinquanta de l'Informatiu Cultural de Marratxi, Pòrtula.

Abans d'imprimir-se aquest número cinquanta, també vaig tenir la meravellosa oportunitat de tenir, un a un, i de llegir tots els números anteriors.

Saps? Elcamí recorregut per Pòrtula és importantíssim ja que, gràcies a vobros, tots els mallorquins de Marratxi hem rebut una bona lliça. Hem llegit, i molts d'ells també escrit, amb la nostra llengua. A demés, hem rebut, la informació necessària com per sentir-nos identificats amb els costums, tradicions i cultura d'aquest poble tan gran.

Com tu saps, en el nostre municipi, la manca de Cultura a nivell de carrer ja no hi és. Tenim un Grup Teatra a Sa Cabaneta que, ha duit des dels seus orígens, el nom d'aquest poble, amb lletres grosses i cultes, per tot arreu de Mallorca i d'això ja fa molts d'anys. També va neixer, fa un any, una Coral que, si no hagués estat avortada degut a la falta de suport del Nostre Consistori, hagués duit, també per tot arreu de Mallorca, la veu i la música d'aquest poble marratxiner. També se va intentar formar a Pòrtol un grup de teatre, el Grup de Teatre Lliure de Marratxi, però no va poder suportar el pes suficient per seguir endavant. Ara bé, Pòrtula, igual que

Mitjorn, han subsistit gràcies a l'esforç i la tasca dels seus components i gràcies també, a la confiança rebuda de part de tota aquesta gent marratxinera tan culta que, - en contra de declaracions absurdes, insultants i fastigoses per part d'uns que se diuen ésser professionals dins el món de la Premsa, fetes a una "Revista de las Baleares" molt mal batida: "Sovint"; aquesta gent de Marratxi, com deia abans, està reconeguda des de ja fa molts d'anys com de les més cultes i honrades de l'illa.

Bé Biel, en confiança: tu i jo, no mos coneixem personalment però estic ben segur que no som uns desconeguts, un de l'altre. Jo, son un marratxiner de Sa Cabaneta que fa ja anys, per motius aliens al que estic dient, se va haver de desplaçar a un altre lloc. Pots estar ben segur, de què dins les meves venes, raja amb la sang mallorquina, l'essència marratxinera que, sempre orgullosament i amb el cap ben alt ha encisat l'existència a qualsevol lloc i recó de Mallorca i fora de Mallorca.

Per això, l'Informatiu Cultural de Marratxi, Pòrtula, l'han llegida a qualsevol lloc i recó de Mallorca, gent de Catalunya, de València, d'Aragó, de Galícia, d'Extremadura, d'Andalucía, del Centre, del Nord d'Àfrica, de Menorca, d'Eivissa, d'Alemanya, d'Anglaterra, de França, d'Itàlia, de Finlàndia i ..., més Biel creu-me, molt més gent. Pots estar ben segur que, aquests que tu i jo sabem, i que no importa, ara, anomenar-los doncs sols aconseguiríem amb la seva presència, embrutar aquesta plana, no ho aconseguiran mai. I si no, basta sortir al carrer i demanar opinió, a la gent, d'ells. N'hi haurà més d'un que mos dirà... .? Ho diré en una altra ocasió.

Molt bé Biel, per tu i per tota aquesta gent que t'ha envoltat durant aquests anys, recolzant i animant en el quefer de Pòrtula.

MOLTS D'ANYS!!!

PAU MIQUEL MARRAT I MOSCARITX.

LA PORTADA D'AQUEST MES

Fa uns mesos d'íiem a aquesta mateixa secció a Maria Ballester. Avui duim al seu pare, Cándido. Nascut a Ciutat de Mallorca l'any 1926, ha passat part de la seva vida a Sudamèrica. El sentit autodidacte de la seva obra, no ha estat obstacle per fer exposicions individuals arreu del món, així com obtenir una sèrie de premis de relleu i de comptar amb obra permanent a reconeguts museus.

La crítica coincideix en resaltar, especialment, l'excel·lència dels seus dibuixos. La portada d'aquest mes n'és una bona mostra. Gràcies, Cándido.

BIMBOLLES

"Què és un poeta? Un artesà... que juga amb la paraula."

"Què és l'eternitat? Tot el meu desconeixement"

"Estimar... no és comptabilitzar"

"Eternitat... Qui en sap les fites?"

"Què és poesia? Fer ganxet... de paraules"

"La Música també té compassos callats"

"La veritat té set colors...
com s'Arc de Sant Martí"

"La vida sens amics...
és nit ennuvolada sens estrelles"

"La nit fosca és lluminosa per als
qui saben mirar... el pipelleig de les estrelles"

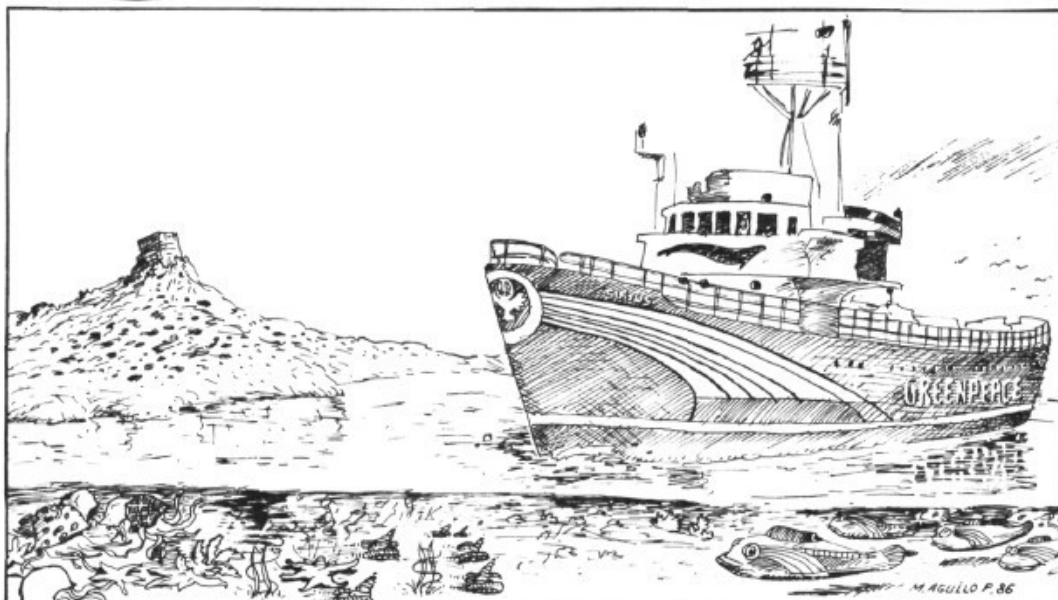
XIM D'AIXA

Ben Fet!

BEN FET!

Es un gust, menjar olives en la nostra llengua. Poques vegades que vegem anuncis tal com toca. En aquest cas hem de donar una efusiva enhorabona a aquest fabricant llubiner. Molt bé, Rosselló!

DON
PEP
VERD i
SASTRE.

"Un metge exemplar"

Els ja no molt nombrosos portolans i cabaneters que carreguen, al manco, vuit cavallons i mig damunt les seves espatlles, s'ben cert que s'enrecordaran molt bé d'aquell jove primetxol, amb mostatxos llargs acabats en punta, a l'usança de les primeries del segle, ulleres amb montura daurada, de cara afable i d'amorosenca parla, el qual, qualque vegada almenys, quan ells eren petits, els visità trobant-se allitats patint angines, diarrees, rosa o una altra malaltia pròpia de l'infantesa; si més no, amb una de més importància com el temut "garrotillo" -la diftèria- o el tifus, que feia estralls dins la Mallorca rural del primer quart de segle. Aquell jove era don Pep Verd i Sastre, metge.

Nat a Palma, el dia 12 de juliol de l'any 1879, era el fill tercer de don Toni Verd, industrial ferrer, dedicat sobre tot a treballs de forja artística; del seu taller en sortiren reixats i combregadors per moltes esglésies mallorquines. Que el seu negoci era florent es pot deduir del fet que pogués donar carrera -i era precis per fer-la estudiar fora Mallorca- als seus cinc fills barons: tres seguiren la carrera militar, un la d'apotecari, i la de metge el nostre biografiat.

Com a cosa anecdòtica mencionaré que el més jove dels germans, en Paco, mort l'octubre del 24 a la guerra, tan injusta com estèril, del Marroc, abans d'anar-se'n al Continent Negre fou defensa titular de l'equip de futbol Alfonso XIII, l'actual Mallorca, on es feu notar sobretot per la seva esportivitat.

Tornant al Dr. Verd, un cop acabat el batxillerat a Montisí, passà a Barcelona per estudiar la carrera i finida aquesta anà a París amb la idea d'especialitzar-se en malalties de l'aparell digestiu; emperò una inoportuna lesió pulmonar, un inici de tuberculosi, feu canviar els seus plans i tota la seva vida. En lloc de posar despatx a Ciutat, anà a establir-se al poble que en aquell temps -i quasi fins a mitjan segle- era considerat com el "Sanatori" per antonomàsia de Mallorca: Sa Cabaneta.

Arribat en aquesta població a les darreries de 1905, fou el primer llogater de la casa tot just bastida al carrer de Jaume I, propietat de l'amo en Pep des Caülls, que era anomenada "sa casa gran" per ésser, de molt, la de més grandària del poble. Des de llavors fou metge de Sa Cabaneta i de Pòrtol per espai de 10 anys, i havent venturosament guarit del seu mal, anys després es casà amb dona Maria Sureda, filla de distingida família ciutadana, però de nissaga felanitxera, amb la qual tingué dos fills i dues filles, essent cabanetera la primera parella d'ells. Els primers dies de gener del 1916 tingué ocasió de passar com metge titular a Santa Maria del Camí, on exercí fins la seva jubilació.

Sense exagerar es pot considerar a don Pep com un dels metges de més vàlua que hagi tingut la nostra professió a Mallorca. L'il·lustre Tomàs Darder, el metge de més prestigi de primers de segle, deia:

"En Pep Verd és un gran clínic, un cavaller sin tacha i un cristià de bon de veres".

I aquesta opinió l'han tenguuda tots aquells que el conegueren a fons. Jo, que vaig tenir la sort de ser client seu de petit (ja que la Providència volgué que per la seva mà fos curat de dues greus malalties), i que després com col·lega el vaig tractar íntimament, puc assegurar que és una de les persones més íntegres, més "senceres" que he conegut.

Catòlic practicant, posà sempre la religió per damunt totes les altres coses. Pocs clients seus hauran deixat aquest món sense rebre els auxilis espirituals, naturalment fent excepció de les morts sobtades. De viure ara, la planificació familiar seria, per a ell, cosa execrada, i no en parlem del divorci i de l'avortament.

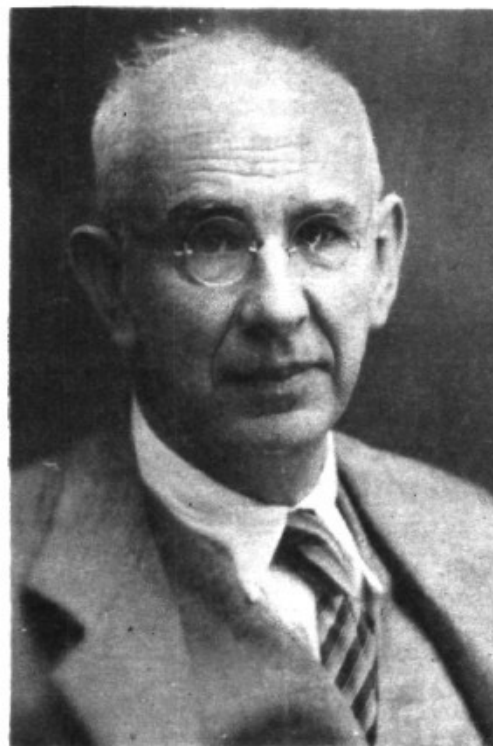
Al llarg de la seva vida professional feu d'ella un veritable sacerdocí, desvivint-se pels malalts, essent prompte en qualsevol moment, tan de dia com de nit, per anar a la capçalera del qui demanava urgentment els seus serveis, escoltant-lo sense perdre mai la paciència i amb tota amabilitat. Si havia de fer qualche retret al malalt o a la família d'aquest ho feia sempre amb gran tacte, procurant no ofendre mai amb les seves paraules; malgrat això, sabia ésser enèrgic i sever si calia. Quan, en motiu d'una de les malalties de les quals he fet menció, la diftèria, jo plorava perquè no volia la injecció del serum, encara ara el veig fent una cara molt seriosa i dient-me amb veu de tro: "Que te vols morir?" Naturalment la por que em feu el seu aspecte bastà perquè callàs i donà el coll a les punyides.

D'acord amb el precepte evangèlic que la mà dreta no sabés què feia l'esquerra, don Pep practicava la caritat d'amagat. Quantes vegades sortí de la casa d'un malalt pobre deixant dissimuladament doblers perquè poguessin pagar les medicines! Sempre recordaré una vegada que visità una malalta meua en consulta; es tractava d'una família menorquina que havia vingut, com es diu vulgarment, amb les mans damunt el cap. Al demanar-li el marit els honoraris, ell contestà: "Per aquesta vegada deixau-ho córrer" i girant-se cap a mi, afegí en veu baixa: "Així mateix qualche vegada els metges podem fer un poc de bé".

L'aforisme letamendià "el metge que només sap medicina, ni medicina sap" no li és aplicable, perquè a més d'estar ben al dia dels coneixements científics mèdics -inclús estava subscrit a revistes estrangeres- tenia una gran cultura general. Lector infatigable, el regal que més apreciava era un llibre. Al seu despatx, al costat de la taula escriptori, tenia un faristol mòvil que li permetia llegir amb la màxima comoditat.

Excel·lent company, mai no li vaig sentir dir una paraula, per petita que fos, que pogués significar despreci o desprestigi per cap altre metge. Quan el ministre de treball franquista Girón implantà el Segur de Malaltia, d'una manera absurda, s'esdegué consultar per res els col·legis professionals, als pobles petits tota la clientela que entrava al nou assegurament passava totalment al metge titular, perjudicant -en el cas que n'hi hagués- als altres metges lliures. Davant aquesta feta, don Pep remugué cel i terra fins aconseguir que els clients de l'altre metge de la vila, el malaguanyat amic Tomeu Garcias, poguessin ésser atesos per aquell dins el Segur.

Dins la seva llar fou sempre un model d'espòs i de pare. En aquest darrer aspecte, sentia plenament

la seva responsabilitat i es preocupava d'una manera quasi exagerada pels fills.

El dia 20 d'abril del 1952 fou jubilat, morint a Ciutat el dia 20 d'octubre del 59 als 80 anys. L'ajuntament de Santa Maria del Camí, en motiu de la seva jubilació, demanà al govern central una condecoració que premiàs els seus mèrits. La petició fou atesa i per les festes patronals del 1955 el governador civil li feu entrega de la "Encomienda" de Sanitat, durant un emotiu acte celebrat a la Casa de la Vila. Després de la seva mort també es posà el seu nom a un dels carrers nous del poble.

El Col·legi de Metges de Balears, per la seva part, també l'anomenà col·legiat il·lustre, i el seu retrat figura dins la sala d'actes del Col·legi, al costat dels altres metges balears que honoraren d'una manera especial la nostra professió. Si els metges, per medi del seu Col·legi, i el poble de Santa Maria del Camí han pagat el deute que tenien amb aquell que tant treballà per al bé dels seus veïns, el poble de Marratxí no deu quedar endarrerit en la manifestació de la seua gratitud envers de qui el serví 10 anys. Si altres metges tenen un carrer amb el seu nom, el Dr. Verd Sastre n'és mereixedor al manco tant com ells.

QUADERNS APASSIONATS D'ESTIU

primera hora, es-
pai m'etid encara.
Quarta el jorn a
l'imperi illenc
del Pullman,
com un reclus
humiliat per
una cruel nova-
tada. Un aple-
garninat cul
quirit d'ongues des-
corades, rabiosament
lletoses, desitja
catar la llengua
calenta del astil-
rei. Moment

aphter,
llauicós, tòpic, típic,
antic... Aphter quiri

Primera ho-
ra, suímt
verge; puja
un sol
freqüent sobre les
bombones gegants;
el phouquier pe-
uetra a la phabri-
ca, oh phal social
inhèpid i ausios de
l'orgasme industrial
(màxima producció,
I.V.A. induit)...
~~~~~

APHTER PET

En Terenci Meix amb
dolorida certesa, que els
quirit Aphter Pet, Bephore Rot,
ee... avilern, si, per donar ordres.
I no contents

amb comprar-mos el
paisatge i comiar-lo
d'acord amb les seves
necessitats de compra-
dors, es queden amb la
mostra identitat 99
Mallorca, amb la cara
impressa als catàlegs
d'agència i amb una

ànima que sap
idiomes, contem-
pla que som "un
poble molt dife-
rent quan arriba
l'estiu i acceptem
que ens correspon
esser servicials, lo
que seria senyal
de bona educació. Ll'astima
que sovint som servils. Es l'actitud
que l'estiu exigeix als pobles
conquerits per les divines superiors"
(Terenci)...

La remor del Aphter Pet arriba a la
Capital de les olles... i el pú-
blic, emocionat i ansios...

Royal Ballet and Batlle OPH SENEGAL. FRIT
AND PET. AFTER XOT, ARRIVE THE ROT. DANCING AGO-60

SENEGAL AND PORTO
FOR THE
KULTURE!
SLURELLS A KATANGA
AFRICA IN
MARRATXÍ

... el públic, sempre recordarà
la galanura i gràcia de la vetlla-
da africana, però gentil... VOOOOO,
però plena de l'essència
mallorquina!

Vaig exclamar quan vaig poder tenir a les mans el 50. S'havia fet esperar, però pocs minuts després vaig veure com una vegada més "lo bo es fa esperar". La primera ullada se'n va anar directe a aquell sorprenent ull perfectament dibuixat per Miquel Aguiló. Després, el nou símbol quadrat. Després vaig obrir la revista i em vaig trobar amb una fotografia molt original. "Jo a aquest el conec" vaig dir mentre assenyalava a un jove que hi havia a la part superior dreta, En Biel Massot! més prim, sense barbeta i més jove. Un enorme índex amb 73 col·laboradors...

Després, ja, con sempre però molt millor. No faltaren les felicitacions d'altres publicacions, entitats del país, plantetes, grups teatrals, un còmic, pobles

i ciutats, crida, Històries per a una Miscel·lània, gloses, ordinadors, Mn. Joan Vich i Salom, art, música, més música, llengua...

El que sí trob molt positiu són aquells dibuixos que hi havia a diferents planes. Joan Lluís Rullan, Joan Deià, M. Barrado i altres també donaren al supercinquanta el millor que podien, el seu art, els seus dibuixos, la seva pintura, a tots ells, enhorabona!

I també, com no a tots els setanta-tres magnífics col·laboradors que férem possible aquell cinquanta Així, esper que moltes altres vegades poguem disfrutar dels nostres treballs i ànim per tots els que feim Pòrtula, perquè el 50 només és el mig camí cap el 100.

GABRIEL ANGEL VICH i MARTORELL

Última Hora

Martes, 3 de junio de 1986

Damià Ponç: La ilegalidad urbanística está generalizada en Marratxí

G.V.

"La ilegalidad urbanística está generalizada en Marratxí" aseguró ayer Damià Ponç, del grupo nacionalista, en el transcurso del pleno del Consell Insular de Mallorca en el que se aprobaron tres propuestas de sanción urbanística en el mencionado término municipal por un total aproximado de cuatrocientas mil pesetas.

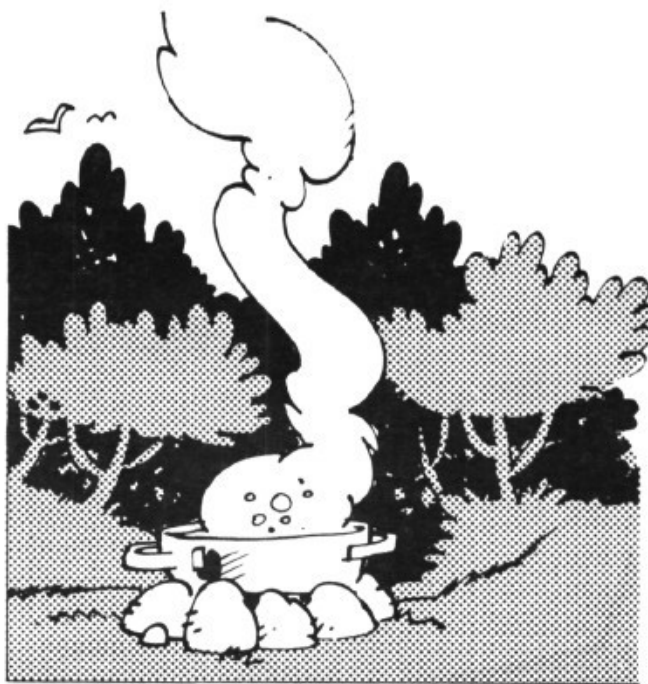
En opinión de Ponç "habría que saber donde compran el material de construcción los no sancionados", al tiempo que denunciaba que "solo se sanciona a determinadas personas". En parecidos términos se expresó el representante socialista Tomeu Garcías, quien señaló la actitud pasiva del CIM.

La respuesta del presidente del Consell, Jeroni Albertí se centró en evidenciar que "las cantidades se ajustan a Derecho", aunque reconoció que "el papel de la institución no queda muy airoso".

Al bosc, mirau prim amb el foc

Un pi d'un pam de soca ha hagut de menester vint anys per créixer. Tots voldríem que Mallorca fos plena d'arbres, però els pins que són els que més hi abunden són, justament, els més bons de cremar. Si sou dins un bosc, de pins o d'alzines, no encengueu mai foc, encara que vos penseu que el podreu controlar. Anau alerta amb el mistos i amb tot allò que pot provocar un incendi forestal. Pensau que el vent juga a favor del foc i canvia ràpidament i, recordau que un arbre que ha hagut de menester vint anys per créixer, per un segon d'inconsciència pot desaparèixer.

Amb el foc, hem de mirar prim.

Evitem els incendis forestals

CONSELL INSULAR
DE MALLORCA
SERPREISAL

Mallorca
cada dia més

Bimbolles

EN POQUES PARAULES

L'home...
pensa,
encara!

ANTONI VAQUER RAMIS
"XIM D'AIXA"

La funció creativa de la paraula és ancestral. L'aplicació d'una estructura lingüística per intentar definir els nostres pensaments i les nostres idees és -quasi- tan antiga com la humanitat. Però encara hi ha més: la utilització del mot en forma d'expressió superior, bé sigui de forma seriosa, bé de forma humorística, però tendent a donar a conèixer els propis punts de vista, a fer reflexionar els possibles lectors. Digau-li espires, guasperies, boutades, esbertades o bimbolles, entre altres denominacions que me puguin passar per alt; i fixau-vos que he emprat títols genèrics usats per transmetre aquestes sentències, dites o màximes a través d'algunes de les publicacions de la nostra Associació. Aquestes eines d'anàlisi sempre m'han semblat positives.

Per això avui estic content de l'aparició d'un recull d'elles en forma de llibre: Bimbolles, del ben-volgut Mestre i Amic Xim d'Aixa, en el món Antoni Vaquer. A través d'un volum senzill, però il·lusionat, ens fa entrar en el món màgic del joc lingüístic i mental, recollint frases i poemes que han anat sortint aquí i allà en planes de la Premsa Forana.

Es un exemple que ha de fructificar perquè les idees segueixen. I ha de ser així. El món va fent la seva via. I l'home, també.

BIEL MASSOT I MUNTANER
Pòrtol, juny del 86
(Per a l'Associació de Premsa Forana)

1a

mosca

BARRUDA

Nova col·laboració mensual de Ramon Turmeda

1 SOM UNA MOSCA “””	PERÒ NO SOM UNA MOSCA QUALSEVOL “””	NO! “””	SOM LA MOSCA BARRUDA! “””
LLEI DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA DE LES ILLES BALEARS “””			
MAI NO HAVIA OÏST QUE LA LENGUA MAJORITÀRIA D'UN POBLE... “””		...S'HAVÉS DE NORMALITZAR AMB UNA LLEI... “””	

"Rondaies Mallorquines"

En Joan Carboner

TEXTE: Rondaies Mallorquines
DIBUIXOS: H. HUT

(ve del número anterior)

3

TORNA TROBAR LA MATEIXA
ENDEMESA....

...NI AIGO...

...NI ROBA...

....NI SOPAR

ÀQUÍ
L'HOMO
S'AGAFÀ
SES AN-
QUES
AMB SES
DUES MANS
I CAPÀ CA
EL VICARI
QUE LES
HAVIA CA-
SOT, PER
VEURE SI FARIA UNA MICA
DE SERMONET A SA DONA.

EL VICARI L'ENVIA A DEMANDAR....

PERÒ DONA!
I QUÈ ÉS LO
QUE CONTAS
TEU HOMO

È QUÈ NO
VEUS QUE
NO VAS'BE,
L'HAS DE
SERVIRO I
CUIDAR,
PERQUE
ÉS ES
TEU HOMO

LA DONA CALLA UNA MICA, I A
LA FI SE TREU AQUESTA...

VÀIG COMPRAR UN
ASE, I M'HA DE
CALCAR I VESTIR
I MANTENIR, BONA
I MALALTA

¿SÍ? IDÒ VES ALERTA
QUE AQUEST ASE NO
SE TREU A SA CADENA
I NO T'EN FÀC!
QUALCUNA QUE
T'HI POSIS
SÓ MÀ

ES VICARI CONTA A N'EN JUAN SA RESPOSTA D'AQUE-
LLA PERTATÉ; I EN JUAN SE'N VA A SA SITJA I ESTIGUE
QUATRE SETMANES A TORNAR A CASSEVA....

.... SE TROBA AMB
SES MATEIXOS TRUNKOS
I SE CRENA DES
JOC....

.... SENSE BADA
BOCA, PREN ES
BOBIOT CAP A SA
SITJA....
.... I PASSAREN
QUINZE DIES... I ALTRES
QUINZE....

.... I PASSÀ NIG ANY, I A N'EN JOAN NO EL
VEREN LLUIR PUS P'ES POBLE NI DEVERS
CASSEVA

PERÒ AMB
AIXÒ, SA CO-
MARE COMEN-
ÇÀ A FER PA-
SSADES PER
CA'N JOAN,
NO PER ELL,
SINÓ PER SA
SEVA DONA,
QUE ACBÀ
PERTEUR
FRUIT DE BEN-
DICIÓ, UN NI-
NET SA I RO-
BUST

SES VEINADES HO ENVIAREN A DIR A
N'EN JOAN, QUE COMPAREGUÉ PER DUR-LO A
BATIAR...

(SEGUIRÀ)

FETS

I

COSES

Segons el meu entendre, la ininterrompuda celebració de la festa de Sant Antoni de Viana -i la de l'ínclit màrtir Sant Sebastià- és la causa per la que els "nostres balls populars", a Muro, a diferència d'altres poblacions de l'illa, han perdurat amb tota la seva puresa i elegància, fins els nostres dies, i al mateix temps que són apreciats, gaudeixen d'un cert renom.

Don Antoni Mulet Gomila, al cel sia, gran coneixedor i amic del folklore mallorquí, així va veure una demostració que dels nostres balls populars, feren unes colles de balladors del nostre poble:

Les puntejades jotes, amb una gran riquesa i diversitat de punts; els boleros mallorquins o "boleros nous", majestuosos i senyorials, Muro en balla fins a tres varietats; i les boleres molt animades; són els balls que gaudeixen de més popularitat entre els murers.

Els sons més freqüents per a acompanyar els balls populars a Muro, han estat la xeremia, el flaviol i el tamboret. En la segona meitat del segle passat, molt bé hi podia haver al nostre poble, una vintena de colles de xeremies.

També serviren per a l'acompanyament dels nostres balls alguna guitarra, i fins i tot el violí, i més darrerament, la banda de música. No obstant això, els anteriorment assenyalats instruments musicals, mai foren del tot necessaris pel ball, servien unes castenyetes, uns ferros, dos macs, cops damunt una taula, o senzillament fent mambelletes, qualsevol cosa d'aquestes per a marcar el ritme, i la melodia es feia cantant.

Molt sovint, ens han demanat, de la procedència i de l'antigor dels balls populars a Muro. La resposta és molt senzilla: no hi ha res escrit. I per altra banda, així com és segur que unes persones concretes, mostraren uns punts i uns balls determinats, igualment és cert, que des del moment que el poble els va assumir com a cosa pròpia, aquestes persones, entraren a dins l'anonimat.

Des de fa uns deu anys hem vist per tot arreu un resorgiment del ball popular. Pel que fa referència a Muro, crec que la seva continuïtat està assegurada. Darrerament, han estat moltes les persones del nostre poble -nins, joves i adults- que han volgut aprendre les figuracions i passos dels nostres balls i endemés un grup entusiasta -la gran majoria joves- s'ha marcat la tasca de la investigació i la divulgació.

Ha arribat St. Antoni. Tot està a punt.
Ja comencen...Xeremies,
tamborino i flaviol,
tot gruny, gemega i grinyola,
volta i boteja tothom!
La música no atura, tothom demana més...

ELS NOSTRES BALLS POPULARS

"Hem de reconèixer que tot aquell poble que dansa, floreix i fruita alegria. I aquest és el cas de Muro poble antic de segles, que ha sabut patentitzar la pregonesa dels balls de Mallorca i manifestar la valua del seu típic patrimoni i l'harmonia exalçadora de la puresa costumista i l'elegància tradicional".

M. Bota Totxo.

H

a tonat venir l'hivern.

Després de les festes de Nadal, tot just encetat l'any nou, a mitjan gener, Muro, vila tradicional i honrosa, exultarà de goig, davant la gran diada festiva, solemne i alegre, d'arrels profundes, en honor del gloriós Sant Antoni Abat.

Sant Antoni de Viana -dia 17 de gener- és una festa de marcat caràcter tradicional, que pel nostre poble, afortunadament, no ha deixat d'esser popular. Sense dubte, és l'esdeveniment més assenyalat del calendari local, esperat amb il·lusió i preparat amb vertader entusiasme.

Gegantins foguerons, músiques i cançons ancestrals balls de saba antiga, gloses i tonades, dimonis d'aspecte feréstec, i les "Tradicionals Beneides" que constitueixen el centre i la nota culminant de la festa, formen un vell ritual que té per escenari les nostres places i carrers, i per protagonista a tot un poble: Muro.

I Muro, des de temps immemorials, en la nit màgica de St. Antoni, en la que regne el sarau i la buïlla, molt a prop de l'escalfor encisadora dels foguerons, ha tengut una joiosa expressió, de la gaubança que brolla per tot arreu, en la festa del Sant eremita "El ball".

"Cuando en la Gran Diada folklórica de 1943, que tuve el honor de dirigir, en la exhibición de los bailes populares en el Coliseo Balear, tomó parte un grupo de cinco parejas de Muro, villa importante de Mallorca, cuyos vecinos cultivan la tierra con ejemplar actividad, casi sin descanso y con envidiado provecho. Parece que este pegarse en cuerpo y alma y a todas horas al terruño, no ha de dar margen para asuetos y diversiones. Y no es así, al recordar que las cinco parejas bailaron de modo sorprendente, que arrancó un aplauso cerrado, lo que no me extrañó, por no estar contagiadas de modernismos y porque quien las dirigía, el murense Antoni Ballester, es un "ballador" que ha merecido mi confianza, quien en el festival de marras, no se avino a que la representación que encabezaba bailase sobre el tablado levantado en el centro del coso taurino, y lo hizo sobre el piso de arena, por ser más serio y natural y porque así se hacía en el pueblo, a cuenta de que el baile "entaulat" perdía y se prestaba a taconeos impropios y a que el público se fijase más en las pantorrillas que en el debido respunteo de los pies...Y tenía razón, como la tuvo el público por una de aquellas reacciones que lo enaltecen cuando vibra al compás de unos sentimientos que ve traducidos fiel y noblemente".

Els balls populars, a més d'esser una lliure expressió dels sentiments dels qui ballen, han estat un medi de comunicació i divertiment, entre els espectadors, balladors i sonadors. "Tothom formava part de la festa i de la bulla, que a qualsevol lloc o moment s'organitzava".

Antigament, els "nostres balls" foren el coronament de totes les festes públiques -patronals, populars i altres esdeveniments ocasionals- i així Muro armava balls ben vitencs: els dissabtes de St. Antoni i St. Sebastià; pels darrers dies, a dins un cafè o un vell celler; amb motiu de la festa de St. Francesc de Paula -primer diumenge després de Pasqua- a l'ombra de l'església del Convent; per la festivitat del nostre patró St. Joan Baptista, al carrer de St. Joan; per St. Jaume i Sta. Anna, a la Plaça Major, sempre, abans de tot, el saig encantant "sa primera".

Però quan el ball, "tot ell banyat amb el perfum de la bulla fresca i viva", es revestia d'una singular espontaneïtat, era amb motiu de les festes familiars, lluny de les mirades indiscretes del públic. A dins les nostres cases, després d'un sopar de matances o d'un dinar de nocces, i també enmig del camp, a damunt una era o a l'arreser d'una caseta.

Ja després de mitja nit, a un fogueró qualsevol dels que hi ha escampats pels carrers de Muro, quan els sonadors -que no han partat en tota la vesprada- remullen la gargamella, i la rotllada reposa, una balladora comença a sonar dolçament les castenyetes, i de bell nou ençeta el ball. En aquell moment, tot reviscola, i una dona, de veu ben mallorquina comença a cantar:

"Tonineta ramellet
tu qui vas a ca ses monges,
ja me duràs tres taronges
per Don Joan Massanet."

I un dels nostres bergantells, que sempre la duen pensada, cantarà:

"Sant Antoni gloriós
qui curau de mal de ventre,
en es meu carrer n'hi ha,
de dones, que en tenen sempre."

Una de les nostres padrines, plena de memòria, ens recordarà:

"Sant Antoni ja es demà
a totes ses Antonines
tan casades com fadrines
els molts anys els hem de dar."

I un altre, dels qui fan rotllo, ramatarà el clau dient:

"Tant m'és jota com bolero
en pic que l'he de ballar
que rebenti de sonar
sa guitarra i es pandero."

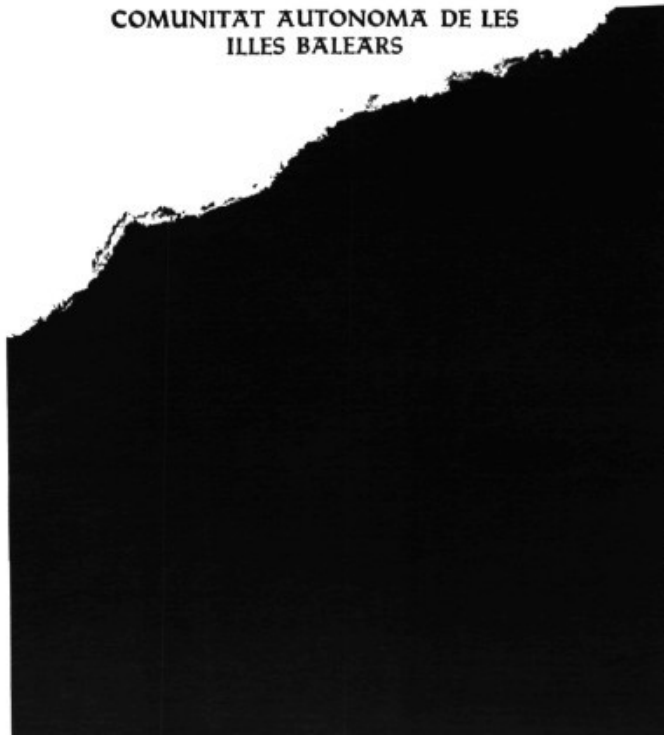
MOLTS D'ANYS

DAMIA PAYERAS i CAPO.
Festa St. Antoni 1980.

*Conselleria d'Educació i Cultura
de la*

**COMUNITAT AUTONOMA DE LES
ILLES BALEARS**

LA GUERRA CIVIL, 50 ANYS

23(195)

Parlar de la guerra civil que va començar ara fa cinquanta anys, entre el 17 i el 19 de juliol de 1936, no resulta encara gens fàcil, sobretot si es vol fer amb un mínim d'objectivitat i de desapassionament. Ahir mateix, dia 18 de juliol, en vaig poder observar una nova mostra a la taula rodona sobre la guerra a Mallorca que va emetre l'informatiu baleàric a primera hora de l'horabaixa. Un historiador prestigiós i dos testimonis dels fets, un des de l'esquerra i l'altre des de la dreta moderada, es posaren d'acord automàticament a negar l'existència d'allò que s'ha anomenat la "trama civil" de l'aixecament que dugué la fi del règim republicà i la instauració d'un govern autoritari que havia de durar quasi quaranta anys. ¿Com és possible que unes persones que varen viure els inicis de la guerra puguin haver oblidat que, a Mallorca mateix, el 19 de juliol a primera hora del matí, varen sortir al carrer centenars de joves de Falange Española, de Renovación española, de les Juventudes de Acción Popular, de la Comunió Tradicionalista (carlistes), etc., que varen cooperar eficaçment amb els oficials i els soldats del general Goded que declararen l'estat de guerra i amb les forces d'orde públic que els feren costat majoritàriament amb l'excepció dels carabiners? ¿I com és possible que aquesta col·laboració entre civils i militars tingués lloc i es consolidàs durant els anys de la guerra si no hi havia hagut uns pactes previs entre partits, a nivell de tot l'estat i a cada una de les "províncies" en què es trobava dividit? L'existència d'aquests pactes, d'altra banda, és ben coneguda i fins i tot un llibre de propaganda franquista tan poc sospitos com la Historia de la cruzada española en dóna múltiples detalls i assenyalava els noms dels caps de la conspiració i els encarregats de coordinar-la.

Es una pura anècdota, però ben reveladora dels silencis, de les pors i dels autoapologies que envolten uns fets que ja s'haurien d'haver convertit en història. I és que la guerra civil del 1936-1939 va marcar profundament la vida del nostre país i, vulguem o no vulguem, ens ha condicionat en múltiples aspectes. No debades va ocasionar centenars de milers de morts, va provocar un col·lapse de l'economia, va acabar amb el procés democratitzador que la República anava duent a terme, no sense entrebancs ni contradiccions, i el va substituir per una dictadura personal amb la qual no estaven d'acord ni els republicans vençuts ni la gran majoria de partits dretans vencedors: els monàrquics haurien volgut la instauració immediata de la monarquia borbònica, els carlistes haurien volgut una altra monarquia, els falangistes no eren monàrquics ni partidaris d'un govern militar, molts militars haurien volgut una solució política que no passàs pel poder personal de Franco, etc.

I per una sèrie de mecanismes que ara no és el moment de detallar ni d'analitzar, la guerra civil va provocar un trasbals col·lectiu ple de manifestacions autènticament vergonyoses. L'aixecament dels militars, per exemple, va dur una persecució implacable contra les esglésies i els sacerdots i religiosos a totes les zones on aquest aixecament fracassà, encara que l'Església en aquells moments no formava part de la conspiració contra la República. Aquesta persecució va ésser aprofitada pels revoltats per con-

després

vèncer els bisbes i els catòlics de bona fe que els partits d'esquerra preparaven una revolució extremista a la qual els militars s'havien anticipat, i els va servir igualment per justificar els seus excessos: la repressió a les zones anomenades "nacionals" va ésser duríssima i ben sovint injustificada i injustificable. A Mallorca mateix encara n'hi ha moltes ferides obertes.

Ni el 17, ni el 18 ni el 19 de juliol no són cap data gloriosa per al record. Ben al contrari, ens duen a la memòria la història tràgica d'una guerra entre germans que no va resoldre res i que, en canvi, a una banda i a l'altra, es va saldar amb un balanç esfereïdor de desastres, de destruccions, d'odis i d'ineptitud col·lectiva. Que Déu ens guardi per sempre més, com deia el gran poeta Salvador Espriu, del crim de la guerra civil i ens faci el do de la convivència, del respecte mutu, del progrés i de la pau.

JOSEP MASSOT I MUNTANER

Boires Entintades

CORRECCIÓ DE BARBARISMES referents a: CAMP I PLATJA

Barbarisme	Forma correcta
ABONAR	adobar, femar
CENTENO	sègol
FIERA	fera
GANADER	ramader
GANADO	bestiar
ISLA	illa
MONTANYA	muntanya
PAJARO	aucell
PLAIA	platja
RED	xarxa, filat
SOMBRA	ombra
VERANEIG	estiuèig

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

TELEVISIO A TOTES HORES

Era una temptació massa forta per a la poderosa TVE no tenir-nos el màxim d'hores possibles cada dia davant la pantalla del televisor. Amb l'any 1986 ens ha arribat la TELEVISIO MATINAL.

Tractar de justificar la incorporació de les emissions televisives els matins amb l'argument que als Estats Units i a alguns països d'Europa existeix fa anys la televisió matinal, és una excusa poc vàlida i, sens dubte, gens original. Amb tanta EUROPA COMUNITARIA i tanta CIVILITZACIO OCCIDENTAL, sembla que sempre hem de tenir com a model tot allò que es fa en altres països, especialment en la pàtria de Reagan i en les seves colònies europees.

No vol dir això que la televisió matinal sigui un mal invent. No és aquesta la qüestió. Es tracta d'esbrinar quin és l'objectiu que es vol aconseguir tenint-nos cada dia el màxim d'hores possibles davant del televisor, ja sigui amb la programació del matí, del migdia, de l'horabaixa, del vespre o de la nit. Si la televisió te com a objectius - segons els sociòlegs- informar, formar i entretenir, potser avui dia hagi esdevingut ja un mitjà d'alienació personal i, en darrer terme, social.

Del televident hem passat ja al teleaddicte. El criteri per saber què és el que ens interessa de la programació televisiva, ja no funciona. La caixeta màgica funciona moltes hores cada dia, sense que ningú no la miri de vegades, i ha passat a ser un element del mobiliari domèstic perpètuament en marxa, present en la major part de la nostra vida familiar: el dinar, el sopar, les visites,...El renou del televisor esdevé ja un soroll casolà imprescindible que es nota a manca quan no es sent i que sol interferir en la vida familiar: "Calla, que no em deixes sentir això", o el silenci front a la pantalleta, poden ser unes situacions corrents en qualsevol casa a l'hora de sopar, posem per cas.

Si, ara la televisió ens ompli tot el dia i la programació es realitza segons el públic qui es troba davant la pantalla, de la mateixa manera que es contracta la publicitat: públic femení, públic infantil, públic masculí....

De moment encara no hem arribat a l'estat d'alineació en què es troben molts dels nostres ben-volguts amics de l'Amèrica del Nord o de les seves sucursals europees, però hi anem de camí. Entre la televisió pública, la privada i les que podrem veure d'altres països quan funcioni el satèl.lit europeu de comunicacions (això si no vos heu comprat una antena parabòlica que ja vos permet veure la BBC, la RAI, l'ORTF i altres televisions), prest ens tendran a tots ocupats tot el dia mirant la pantalleta de vidre, empassant-nos tot allò que ens vulguin empassar.

I ara, si m'ho permeteu, ja m'acomiad de vosaltres perquè vull veure l'episodi d' avui de DINASTIA i quan acabi, posaré el vídeo de la pel.lícula que varen fer ahir per la nit, i que no vaig poder veure perquè per la segona cadena trasmetien un partit de bàsquet que m'interessava.

RAMON TURMEDA.

M

arriben, coincidint en el temps, dues propostes musicals. Ambdues venen remeses de fora Ciutat, de la part forana.

La primera parteix de Marratxí, concretament de la revista "Pòrtula". Em conviden a participar amb un article musical al número cinquanta. Volen publicar un especial dedicat a l'ocasió. I és que cinquanta números no arriben a port fàcilment. Demanau-ho, si no, als múltiples grups d'aventurers que, il·lusionats, han iniciat tasques editorials, quedant-se a mig camí.

Editar una publicació periòdica (en aquest cas, mensual) és una qüestió de feina. De feina constant, sense deixar-ho...estant-hi damunt un dia i un altre. I si encara la publicació pretén dedicar-se majoritàriament a la Música, l'heroicitat agafa dimensions superlatives.

"Pòrtula" és, avui per avui, una de les publicacions il·lenques amb més interès vers el Fet Musical. Des dels seus inicis, les planes d'informació i recerca musical han anat guanyant terreny, fins el punt d'haver aconseguit la divulgació de treballs seriosos i d'alt nivell científic. La revista de Marratxí és cita obligada a l'hora de realitzar un treball sobre la història de la Música a Mallorca. (Em venen a la memòria els estudis sobre la història de la Música a Santa Eugènia o a Santa Maria. També la Guia Musical de Mallorca o l'Agenda Musical, malauradament desapareguda els darrers mesos... i tants d'altres).

La segona referència ve de Felanitx, enviada pel Patronat Local de Música. Es tracta del programa corresponent a la desena edició de la Setmana de Música, que té lloc anualment amb la Primavera.

Té també caires d'heroicitat aconseguir el manteniment d'una Setmana de Concerts al llarg de deu anys. Es quasi lluitar en contra del propi discórrer dels esdeveniments. També en podrien dir la seva el grapat d'entorns que han iniciat experiències semblants i que han desaparegut amb el temps.

Però Felanitx, "poble pagès de viles i ametllers" és un lloc en el qual la Cultura musical hi està ben arrelada: l'assistència massiva als concerts i les diferents agrupacions existents relacionades amb la Música en són una prova. Quants pobles poden comptar amb una escola de Música com la "Pare Auli" felanitxera? L'escola és un dels punt bàsics. D'ella surten nous elements que, poc a poc, engrandeixen el Cor i la Banda, o - per què no? - llauren una carrera musical pròpia. Així ho escriu al programa dels concerts d'enguany Joan Oliver Vicens: "Voldríem que un dia, la figura més destacada que pugui contractar el Patronat per actuar a la Setmana Musical, sigui un d'aquests nins que avui estudien a la nostra escola".

(Veig, rellegant l'escrit, que el meu comentari ha tenut signes d'elogi i de reconeixement. La Part Forana té molt que a dir a l'hora d'avaluar el nostre Fet Musical. Quan un dia, aquest s'escrigui, el protagonisme estarà en boca dels pobles).

PERE ESTELRICH i MASSUTI.

RERE LES PASSES DE

Johann Sebastian Bach.

Vista general de la ciutat de Weimar

EL LLOC: WEIMAR...

Resulta inesperat que a un lloc on Joan Sebastià visqué per espai de casi 10 anys, del 1708 al 1717, se conservin tan pocs records seus. Gairebé cap: una placa recordant la seva estada i la dels seus fills Friedemann i Philipp Emanuel, a la façana de la casa que ocupa el solar de l'antiga que ells habitaren.

Es curiós que Weimar conserva un caramull de records de gent famosa: Franz Listz, Goethe, Schiller fins i tot el pintor Lucas Cranach... però del nostre Bach, únicament queda la placa i l'esperit de l'abundosa Música que escriví allà.

A la petita Cort de Weimar estava com organista i músic de cambra. També allà tengué contratemps. El 1716 va morir el mestre de capella. Aquest lloc tocava a Bach, que ja feia dos anys que havia assumit la majoria d'obligacions d'aquell càrrec. Però el Duc considerà donar-lo a una altre persona. A partir d'aquell moment pensà en la possibilitat de cercar un altre càrrec. Així com fou que el príncep Leopold d'Anhalt-Köthen, gran aimador de la Música, descobrí el geni de Joan Sebastià i volgué que passàs a la seva cort. El duc de Weimar no ho volia i tant arribà a insistir Bach en la proposta que el duc el feu arrestar. Podem imaginar com eren les condicions servils dels músics d'aquella època i la nula visió artística d'aquell duc feudal que empresonà el nostre Músic. Al final arribà a accedir i el 1717 Bach pogué passar a Köthen.

WEIMAR

Placa commemorativa de l'estada de Joan Sebastià a Weimar

...I L'OBRA: "EIN FESTE BURG..."

Spitta, un dels biògrafs clàssics de Bach, ens assenyala una llista de setanta obres composades a Weimar. Composicions variades i de diferents estils: Cantates (litúrgiques i profanes), obres per a diferents instruments, composicions per al teclat...

Comencem per assenyalar que fou a Weimar on Bach inicià l'Orgelbüchlein, el petit llibre per a orgue (acabat anys més tard) i dedicat al seu fill Wilhelm Friedemann per tal d'instruir-lo en les tècniques dels instruments de teclat. Es l'Orgelbüchlein un primer volum d'estudi de la teoria musical.

També pertanyen a l'època de Weimar les composicions per a clave i orgue basades en obres d'autors italians. Així surten algunes fugues sobre temes de Legrenzi, Corelli i Albinoni, i sobretot, les transcripcions -tan famoses com desconegudes- d'alguns concerts de Vivaldi. Com assenyala Adolfo Salazar, la la Cort de Weimar hi arribaven les partitures "de moda" fora d'Alemanya. Aquest estil italià era, doncs, ben conegut pel nostre músic. Fins i tot hem de citar que el propi Bach va compondre a Weimar unes Variacions a l'estil italià, fet que demostra l'interès del nostre músic envers una nova, o almenys diferent, manera d'entendre les formes musicals del Barroc. Com esperit creador i inquiet que era, Bach no podia deixar de banda l'Art que es feia més enllà de la creu de pedra protestant. Es així que també s'interessà per l'òpera. Sobretot la d'Haendel. Ho escriu també Salazar: "Bach havia arribat a conèixer tan bé l'òpera d'Haendel Almira que diferents passatges de les seves cantates Ich hatte viel Bekümmernis (BWV 21) i Wachet, betet (BWV 70) mostren una influència literal d'altres passatges d'aquella.

En darrer terme hem de citar la col·laboració entre Bach i Salomon Franck, el llibretista oficial de la Cort de Weimar. D'aquesta col·laboració en surten diferents cantates del catàleg bachià. D'entre les quals hem de destacar Ein feste burg ist unser Gott, BWV 80, coneguda també com la Cantata de la Reforma, la qual, encara que interpretada en la forma actual a Leipzig el 1730, fou preparada a Weimar amb textos de Franck.

El Bach de l'època de Weimar.
Autor desconegut (entre el 1715-20
Museen der Stad Erfurt, Angermuseum

COL·LABORADORS

Miquel Aguiló
Pere J. Amengual
Lluís Aspiroz
Càndido Ballester
Guillem Bosch
Jordi Cloquell
Comissió de glosadors
Pere Estelrich
Pau Ferrer
Jaume Janer
Pau Lladó
Guillem Massot i Capó
Guillem Massot i Muntaner
Josep Massot
Joana Mª Matas
Miquel Mut
Antoni Pascual
Damià Payeras

Pere Gil
Damià Quetglas
Antoni Roca
Ramon Rosselló
Vicenç Sastre
Cristòfor Tries
Antoni Vaquer
Gabriel A. Vich

CONSELL DE REDACCIO

Miquel Bosch i Auba
Antoni Canyelles i Oliver
Rafel Ferrer i Sanxo
Biel Massot i Muntaner

Imprès als tallers
"Apòstol y civilizador"
(Petra) DL: PM 529/81

Informatiu cultural

S'Escola Vella

07141-Pòrtol

"SANITAT BALEAR PER A TOT HOM"

FONAMENTS DE FUTUR

LA CONSELLERIA DE SANITAT I SEURETAT SOCIAL DEL GOVERN BALEAR TE, COM A UN DELS OBJECTIUS FONAMENTALS DOTAR A TOTES LES LOCALITATS DE LES ILLES BALEARS, D'UN CENTRE SANITARI ADEQUAT A LES NECESSITATS DE CADA POBLE.

AQUESTA POLITICA DE DOTACIO DE CENTRES SANITARIS HA FET POSSIBLE QUE ACTUALMENT FUNCIONIN AMB UN RENDIMENT OPTIM 34 CENTRES, REPARTITS EN TOTES LES ILLES I QUE N'HI HAGI 14 A PUNT D'INCORPORAR-SE A LA XARXA SANITARIA. AIXO IMPLICA UNA COBERTURA SANITARIA DEL 60 %. EVIDENTMENT, EN-CARA QUEDA CAMI PER RECORRER. NO OBTANT, A HORES D'ARA HI HA 6 PROJECTES EN FASE DE REDACCIO I S'ESTAN ESTUDIANT LES PROXIMES INVERSIONS QUE AFECTARAN UN TOTAL DE 10 POBLES.

PERO, S'HA DE DIR QUE LES OBRES I L'EQUIPAMENT D'AQUESTS CENTRES SANITARIS NO HAURIA ESTAT POSSIBLE SENSE LA COL·LABORACIO DE TOTS I CADA UN DELS AJUNTAMENTS QUE S'ACOL·LIREN AL PLA D'INVERSIONS DEL GOVERN BALEAR.

GOVERN BALEAR

Conselleria de Sanitat i Seguretat Social